

πρακτικῶν. Ὀφείλω ὅμως νά ὁμολογήσω καί κατ' ἀναγνωστικήν διόρθωσιν ἡ ὁμολογία μου αὐτή θά εἶναι ὁμολογία καί ἄλλων συναδέλφων μου, ὅτι ἡμεῖς, οἱ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ διακονοῦντες τήν Θέμιδα οἱ ὅποιοι πολύ ὀλίγην πείραν ἔχομεν τῆς ἀναιρετικῆς διαδικασίας καί τῶν κατ' αὐτήν τηρουμένων πρακτικῶν, ἔχομεν πικρὴν πικροτάτην πείραν τῶν πρακτικῶν τῶν Δικαστηρίων τῆς οὐσίας, διότι ταῦτα συντάσσονται ἀνάλογα μέ τίς γνώσεις καί τήν ὀρεξιν τῶν ἐκάστοτε γραμματέων, ἀρρένων ἢ θηλέων, καί διότι, σέ πολλές περιπτώσεις, κάτι τέτοια πρακτικά, μέ ἀμφιλεγόμενας καί ἀποσπασμένες ἀπό τό κείμενον περικοπᾶς, ὀδηγοῦν τοὺς μάρτυρας εἰς τὰς φυλακάς διά ψευδορκίαν, χωρὶς νά ἀκούγονται αἱ ἀπό τό ἐδώλιον διαμαρτυρίαι των ὅτι δέν ἀπεδόθη ὀρθῶς ἢ κατάθεσις των. Γι' αὐτούς, δέν ὑπάρχει «ἀναγνωστική διόρθωσις»; Μήπως ἡ ἀκριβὴς σύνταξις τῶν πρακτικῶν, διά τήν ὁποίαν ἔχει ἓνα μέρος τῆς εὐθύνης ὁ Προεδρεύων, διευκολύνει τήν τυπικότητα τῆς διαδικασίας καί ὑπενθυμίζει ἔστω καί ἐκ τῶν ὑστέρων τὰς ὑποχρεώσεις του, ἀκόμη δέ καί διά τήν παρακολούθησιν τῶν Γραμματέων, ὥστε νά καταχωροῦν ὅλας τὰς ἀπαντήσεις τῶν μαρτύρων, ἀντί νά κάθωνται μέ βλέμμα ἀπλανές, ἰδίως ὅταν ἐρωτοῦν οἱ συνήγοροι; Τέλος δέ, μήπως ἡ πιστή τήρησις των διευκολύνει ἀκόμη καί τήν οὐσιαστικήν ἀπονομήν τῆς δικαιοσύνης; Ἴσως, δέν βλάπτει ἡ πιστή τήρησις τῶν τύπων, διότι αὐτή ἐξαναγκάζει τόν διευθύνοντα τήν διαδικασίαν νά παρακολουθῇ προσεκτικώτερον τὰ λεγόμενα παρ' ἀπάντων τῶν παραγόντων τῆς δίκης καί νά ἐλέγῃ καλλίτερον τὰ γραφόμενα, ὥστε νά μὴ δημιουργῶνται ἀκυρότητες οὔτε κατὰ τήν διαδικασίαν οὔτε ἐξ ἀφορμῆς τῆς συντάξεως τῶν πρακτικῶν. Ἡ Εἰσαγγελία τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἔχει ἐκπεφρασμένην γνώμην, διά τήν σύνταξιν τῶν πρακτικῶν, διότι, πρό ὀλίγου χρόνου, συνάδελφος εἰς τόν Ἀρειον Πάγον τοῦ κ. Κανίνια, ἀποχωρήσας ἤδη, ἐζήτησε τόν λόγον ἀπό ἐπαρχιακόν Δικαστήριον, διότι εἰς μίαν δίκην ἡ Γραμματεὺς εἶχε τηρήσει πλήρη καί πιστά πρακτικά ἐνῶ τό «σύνηθες ἦτο νά στέλλωνται ἐλλιπῆ πρακτικά».

Ἡμεῖς, οἱ λιπαροτέρων πραγμάτων ἔχοντες ἀνάγκην, ὅπως ἔγραφε ὁ ἀείμνηστος Οἰκονομίδης, δέν καταφεύγομεν εἰς ἔργα ἀλλοδαπῶν συγγραφέων διά νά πλουτίσωμεν τὰς γνώσεις μας. Μᾶς ἐνδιαφέρει ἡ ὀρθὴ ἀπονομή τῆς Δικαιοσύνης καί τήν ὀρθὴν ἀπονομήν τῆς Δικαιοσύνης ἐξασφαλίζουν οἱ οἰκονομικοὶ τύποι, ἡ πραγματικὴ ἀκρόασις τῶν συνηγόρων, ἡ ἀξιολόγησις τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων ἐν τῷ συνόλω των, εἰς τὰς πολιτικὰς δίκας δέ, καί ἡ ἀνάγνωσις τῶν προτάσεων τῶν διαδίκων, αἱ ὁποῖαι ὑπάρχουν περιπτώσεις πού δέν ἀπολαμβάνουν ταύτης τιμῆς.

Γεώργιος Α. Γιάννακόπουλος
Δικηγόρος παρὰ τῷ Πρωτοδικεῖῳ Πατρῶν

Βιβλιοκρισίες

ΝΕΣΤΟΡΑ ΚΟΥΡΑΚΗ, Τὰ οἰκονομικά ἐγκλήματα. Βασικά ζητήματα τῆς οἰκονομικῆς ἐγκληματικότητος καί τοῦ Οἰκονομικοῦ Ποινικοῦ Δικαίου. Σειρά «Ποινικά» 13, ἔκδ. Α. Ν. Σάκκουλα, Ἀθήναι 1982, 271 σελίδες.

Μέ τόν πῖό πάνω τίτλο εἶδε πρόσφατα τό φῶς τῆς δημοσιότητος μιὰ σπουδαία, μέ 270 καί πλέον σελίδες, μελέτη τοῦ Ν. Κουράκη, Δ. Ν. Δικηγόρου, Λέκτορα στή Νομικὴ Σχολὴ Ἀθηνῶν καί μέλους τῆς Ἑνώσεως Ἑλλήνων ποινικολόγων.

Ὁ συγγραφέας μέ μεγάλη ἐπιμέλεια καί γνώση ἀντιμετωπίζει τό ὅλο πρόβλημα τῶν οἰκονομικῶν ἐγκλημάτων, τόσο ἀπό ἱστορικὴ ὅσο καί ἀπό ἐγκληματολογικὴ ἀποψη ἀκόμη δέ περισσότερο ἀπό τήν κοινωνικὴ πλευρά. Ἡ σφαιρικὴ αὐτὴ ἀντιμετώπιση τοῦ θέματος εἶναι κάτι περισσότερο ἀπὸ ἐπιτυχημένη, ἀφοῦ σέ πολλά σημεῖα τῆς ἡ συγγραφὴ ἀγγίζει τὰ ὅρια τῆς τελειότητος.

Σάν παράδειγμα τέτοιο ἐρχεται ἡ συνοχὴ τοῦ προβλήματος μέ τήν ἐρευνα καί τῆς κοινωνιολογικῆς πλευρᾶς τῶν οἰκονομικῶν ἐγκλημάτων, τόσο στή χώρα μας ὅσο καί ἔξω ἀπ' αὐτή.

Ἐτσι στήν εἰσαγωγή του ὁ συγγραφέας μέ τόν τίτλο «Ἐξέλιξις καί λόγοι διερευνήσεως τοῦ προβλήματος» (τῶν οἰκονομικῶν ἐγκλημάτων), ἐξετάζει ἀρχικά καί ἐρευνᾷ τὰ αἷτια τῶν οἰκονομικῶν κρίσεων, πού ἀποτελεῖ συνηθισμένο φαινόμενο στήν ἐποχὴ μας. Εἰδικότερα ἐρευνήθηκε ἡ παλῆ ὄψη τοῦ ζητήματος πού ἐξετάζε ἀν καί πόσο πολύ οἱ οἰκονομικὲς μεταβολές καί ἰδιαίτερα οἱ περίοδοι οἰκονομικῆς κρίσεως, προκαλοῦν αὐξησὴ γενικά τῆς ἐγκληματικότητος ἢ σέ ὀρισμένες μόνο κατηγορίες ἐγκλημάτων (ἀπάτες, πλαστογραφίες, ὑπαίξιαιρέσεις κλπ.). Χιράσσει σέ ἀντίθεση μέ τήν παλῆ ἀντίληψη, ὁ συγγραφέας τίς νέες κατευθύνσεις τοῦ ἐπιστημονικοῦ ἐνδιαφέροντος καί ἀκόμη στοὺς προσδιοριστικούς παράγοντες, πού σέ ἀδρές γραμμὲς εἶναι ὁ ἠθικός, ὁ οἰκονομικός καί ὁ πολιτικός παράγοντας.

Ἀκόμη ἀγγίζει τό θέμα τῆς διαμάχης στίς ξένες χώρες σέ σχέση μέ τὴ σκοπιμότητα καί τὴν ἔκτασι τῆς προσφυγῆς καί μάλιστα στίς ποινικὲς κυρώσεις.

Στό II κεφάλαιο καί μέ τό τίτλο «Ἐνοια καί ὀρισμός τῆς οἰκονομικῆς ἐγκληματικότητος», ἀφοῦ ἀναπτύσσει τήν «πρόσωποπαγῆ» ἀντίληψη καί τήν «πραγματοπαγῆ» καί σχολιάζει τήν κάθε μία ἀπὸ αὐτές, καταλήγει στήν ἀνάγκη τῆς «συνθέσεως» τῶν δύο ἀντιλήψεων, καί προχωρεῖ στοὺς «γνώμονες προσδιορισμοῦ» τῆς ἐννοίας «οἰκονομικὴ ἐγκληματικότης» τίς ὁποῖες ἀπαριθμοῖ καί ἀγαλῦει πολύ εὐστοχα καί μέ καθαρὴ σκέψη στίς § 12-30.

Μέ τό III κεφάλαιο τοῦ ἔργου τοῦ ὁ συγγραφέας κάτω ἀπὸ τό τίτλο «ἔκτασις καί οἰκονομικὴ μεταχεί-

ρησις τῆς οικονομικῆς ἐγκληματικότητας», σέ μία ἀνάλυση, πού ξεπερνάει τίς 60 σελίδες, ἐξαντλεῖ τήν ἔρευνα τοῦ ἰδιαίτερου χαρακτήρα τῆς οικονομικῆς ἐγκληματικότητας, τήν δυνατότητα συναγωγῆς συμπερασμάτων ἀπό πολύκροτες δίκες, τήν ἐξελικτική πορεία τῆς οικονομικῆς ἐγκληματικότητας, καί τά διάφορα κριτήρια πού συναντῶνται στήν παραπέρα πορεία τους μέχρι τοῦ ποινικοῦ κολασμοῦ.

Μετά τήν ἔρευνα, στό κεφάλαιο IV, τῶν θεμάτων πού ἀναφέρονται στους παραβάτες καί τήν κοινωνική ἀντίδραση γιά τήν οικονομική ἐγκληματικότητα, στό κεφάλαιο V ὁ συγγραφέας ἐρευνᾷ τήν αἰτιολογία τῆς οικονομικῆς ἐγκληματικότητας, ἀφοῦ πρῶτα προσεκτικά κάνει τόν ὀρθό τρόπο ἐπιλογῆς τῆς μεθόδου γιά τήν προσέγγιση τοῦ θέματος πού τόν ἀπασχολεῖ καί πού εἶναι τόσο σπουδαῖο ἀλλά καί πού ἡ ἀνάπτυξή του θά ξεπερνοῦσε τό σκοπό τῆς παρούσης.

Στό τελευταῖο κεφάλαιο VI καί μέ τόν τίτλο «ἀντιμετώπισις τῆς οικονομικῆς ἐγκληματικότητας» ὁ συγγραφέας στά ὅσα ἀξιόλογα καί πολύ χρήσιμα διατυπώνει στό κεφάλαιο αὐτό, πρέπει ἰδιαίτερα νά ἐξαρθῆ ἡ ἀντίληψη πού διατυπώνει στή § 191, πού εἶναι ἡ ἐξῆς: «Εἶναι γνωστόν ὅτι ἄλλοι ἐκ τῶν οικονομικῶν παραβατῶν ἐνεργοῦν ὑπό τήν πίεσιν οικονομικοῦ ἀδιεξόδου ἢ ἐξ ἐσφαλμένων ὑπολογισμῶν, ἄλλοι δέ — οἱ καθ' ὑποτροπήν — ἐπιδίδονται συστηματικῶς εἰς τήν διάπραξιν οικονομικῶν ἀδικημάτων, θεωροῦντες ταῦτα ὡς μέρος τοῦ ἐπιχειρησιακοῦ των «παιγνιδίου» (§ 186). Εὐλόγως ὁ χαρακτήρ τοῦ «ἀξιομέπτου» προσιδιάζει πολύ περισσότερον εἰς τήν δευτέραν κατηγορίαν ἢ ὅσον εἰς τήν πρώτην, ἡ διαφορά δέ αὐτή εἰς τήν κοινωνικοθητικήν ἀπαξίαν τῆς συμπεριφορᾶς ἐπιβάλλεται νά λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν ὄχι ἀπλῶς εἰς τό ἐπίπεδον τῆς ἐπιμετρήσεως τῆς ποινῆς (ἄ. 79 § 3 ΠΚ), ἀλλ' ἔτι μᾶλλον εἰς τό ἐπίπεδον τῆς ποινικοποιήσεως μιᾶς συμπεριφορᾶς ὑπό τοῦ νομοθέτου, διά τῆς θεσπίσεως δηλ. ἰδιωνύμων ἐγκλημάτων, τιμωρουμένων κατά περίπτωσιν αὐστηρότερον ἢ καί ἠπιώτερον».

Στίς τελευταῖες παραγράφους τοῦ βιβλίου τοῦ ὁ συγγραφέας μέ τό τίτλο «Γενικώτερα θέματα ἀντεγκληματικῆς πολιτικῆς» προτείνει οὐσιώδεις βελτιώσεις ὑφισταμένων νομοθετικῶν ρυθμίσεων, δεχόμενος μάλιστα ὅτι «ῥιζομένην ἀτυχεῖς ρυθμίσεις τῆς νομοθεσίας ἐξωθοῦν πολλάκις στό ἐγκλημα, λόγω τοῦ ἀδιεξόδου εἰς τό ὅποιον ἐμπλέκουν τόν πολίτην ἢ λόγω ἀντιστρόφως τῆς πραγματικῆς των ἀδυναμίας πρὸς ἔλεγχον τῆς καταστάσεως». Καί σάν παράδειγμα τέτοια φέρνει ὁ συγγραφέας τήν ἔλλειψη κτηματολογίων (πλὴν τῆς Δωδεκανήσου) πού προκαλεῖ μερικές φο-

ρές καταπατήσεις δημοσίων κτημάτων, ἀνεγέρσεις αὐθαιρέτων κλπ. Ἔτσι τελικά ὑποδεικνύει «νά ληφθοῦν καί πρόσθετα προφυλακτικά μέτρα» κατά τῆς οικονομικῆς ἐγκληματικότητας προσθέτου χαρακτήρος, ἀλλά καί γενικότερα «κοινωνικῆς πολιτικῆς».

Μέ τήν ἀπλή σκιαγράφηση τοῦ ἔργου τοῦ Ν.Ε. Κουράκη βγαίνει ἀβίαστα τό συμπέρασμα ὅτι ὁ συγγραφέας μέ τό ἔργο του αὐτό θέτει τίς βάσεις στή χώρα μας τοῦ κλάδου τοῦ δικαίου πού ἀνάγεται στήν «Οικονομική Ἐγκληματικότητα καί τό Οικονομικό Ποινικό Δίκαιο».

Εἶναι περιττό νά τονισθῆ ὅτι ὁ συγγραφέας ἀπόλυτα κάτοχος τοῦ θέματος πού διαπραγματεύεται κατόρθωσε νά δώσει στή νομική Ἐπιστήμη γενικότερα ἓνα πρωτότυπο καί πολύ ἀξιόλογο ἔργο πού προάγει τήν ἐπιστήμη καί ἀποτελεῖ ἓνα πολύτιμο ὁδηγό τόσο γιά τούς θεωρητικούς ὅσο καί γιά ἐκείνους πού ἀσχολοῦνται μέ τήν πρακτική ἐφαρμογή τῶν Ποινικῶν Ἐπιστημῶν.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΓΑΒΡΙΗΛΙΔΗΣ

Νέα Βιβλία

Κωνσταντίνου Φ. Καλαβροῦ, Τό ἀντικείμενο τῆς πολιτικῆς δίκης, Α' ἔκδ. Ἀντ. Σάκκουλα, Ἀθήνα - Κομοτηνή 1983, 192 σελίδες.

Γιώργου Β. Καββαδία, Γενική Κοινωνιολογία, I-II, δευτέρα ἔκδοση, ἔκδ. Ἀντ. Σάκκουλα, Ἀθήνα - Κομοτηνή 1983, 436 σελίδες.

Ἀποστόλου Σ. Γεωργιάδη, Ἐγχειρίδιο Ἐμπραγμάτου Δικαίου, τεῦχος Γ', Ἀθήνα 1983, 434 σελίδες.

Μιχαήλ Η. Σταθοπούλου, Γενικό Ἐνοχικό Δίκαιο II, Ἀθήνα, 1983, 180 σελίδες.

Κ. Α. Κεραμέως, Ἀστικό Δικονομικό Δίκαιο, I, δευτέρα ἔκδοση, ἔκδ. Σάκκουλα, Ἀθήνα - Θεσσαλονίκη 1983, 267 σελίδες.

Ἀστ. Κ. Γεωργιάδη, Ἐνοχικό Δίκαιο, Γενικό Μέρος, τευχ. Α', ἔκδ. Σάκκουλα, Θεσσαλονίκη 1983, 351 σελίδες.

ΔΙΟΡΘΩΣΗ

Στό προηγούμενο τεῦχος μας καί στή σελίδα 291 στίς παρατηρήσεις τοῦ συνεργάτου μας κ. Α. Καρρά ἢ σειρά 28 πρέπει νά διορθωθεῖ ὡς ἐξῆς: « Ἡ ὀρθότητα τῆς ἀνωτέρω ἀπόψεως βασίζεται», στή θέση τῆς ἐσφαλμένης « Ἡ ὀρθότητα τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως βασίζεται».